

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ
ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

«Бекітемін»

Тарих және құқық факультетінің деканы

Кенжебаев Ғ.К.

» _____ 2024ж.

«8D03102-Мәдениеттану» білім беру бағдарламасы бойынша түсу
емтиханының

БАҒДАРЛАМАСЫ

«8D03102-Мәдениеттану» ББ бойынша түсу емтиханының бағдарламасы
Саясаттану және әлеуметтік-философиялық пәндер кафедрасының отырысында
талқыланды, хаттама № 8, «14» наурыз 2024 жылы

Саясаттану және
әлеуметтік-философиялық пәндер
кафедрасының меңгерушісі

_____ Симтиков Ж.К.

Бағдарламаны Тарих және құқық факультетінің Кеңесі ұсынған, №8
хаттама, 24 сәуір 2024 жылы

Алматы, 2024

Бағдарлама «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығына (бұдан әрі – үлгілік қағидалар) сәйкес жасалды.

8D031 – Әлеуметтік ғылымдар (Мәдениеттану) білім беру бағдарламасы бойынша PhD түсуші мәдениеттану мамандығы бойынша магистрлік білімі бар талапкерлерге арналып құрастырылды. Бұл бағдарламада қазіргі заман әлеуметтануының негізгі мәселелері көрініс тапқан: әлеуметтанудың ғылым ретінде спецификасы, шетелдік және қазақстандық әлеуметтану, қоғам әлеуметтануының құрылысы, әлеуметтік топтар мен субъектілердің негізгі әлеуметтік қарым-қатынасының мінездемесі, әлеуметтанудың салалары және т.б.

Бағдарлама мазмұны

Тақырып 1. Мәдениеттану пәні

Мәдениет және табиғилық. Мәдениет әлеміндегі адам. Мәдениеттің негізгі анықтамалары. Мәдениет құндылықтар дүниесі ретінде. Мәдениет әлеуметтендіру және жекешелендірудің бірлігі түрінде. Мәдениет дүниені адамдандырудың нәтижесі, мұрагерлік пен сабақтастықтың құралы ретінде. Мәдениет – адам еріктілігінің кепілі. Мәдениет және сұхбат. Мәдени коммуникация. Мәдениет және өркениет. Мәдениеттің құрылымы. Мәдениеттегі материалдық пен руханилықтың, табиғилық пен жасандылықтың арақатынасы. Техника – мәдениеттің жемісі.

Тақырып 2. Адам және мәдениет

Адам – мәдениеттанудың негізгі зерттеу объектісі. Мәдени антропология. Мәдениеттің биологиялық алғышарттары. Гуманизм және мәдениет. А.Швейцердің "өмірді қастерлеу", Тейяр де Шарденнің "адам феномені", Рерихтердің "тірі этика", "күш көрсетпеу" ілімдерінің гуманистік мәдени маңызы. XX ғасыр ойшылдарының антигуманистік қоғамдық құрылымдармен күресі. Мәдениеттің жалпыадамзаттық өркениетті қалыптастырудағы қызметі. Мәдениеттің тоталитарлық түсініктерін сынау. Тұлға - Жеке тұлға – Индивид қатынастары. Технократиялық мәдениеттің шектері. Жалпыадамзаттық ынтымақтастық.

Тақырып 3. Мәдениеттің мәселелері

Мәдениет және тіл. Дискурс мәселесі. Мәдениеттің сұхбаттық табиғаты. Текст мәдени мұра ретінде. Мәдени контекстегі автор мен кейіпкер. Тіл және мәдениет. К.Леви- Стросс, Ю.Лотман, М.Бахтин мәдениет туралы. Мәдени коммуникация. Рухани мәдениетті тарату және қорғау мәселелері. Антимәдениет, контрмәдениет, квазимәдениет. Мәдени дәстүр мен жаңашылдық. Қазіргі адамзаттың бірлігі мен айырмашылықтары. Шығыс пен Батыс. Солтүстік пен Оңтүстік. Қазіргі суперөркениеттер. Хантингтон, Фукуяма ілімдері. Қазақстанның әлемдік өркениеттер сұхбатында алатын орны.

Ұлттық мәдениет пен менталитет. Ұлтаралық қатынастыр мәдениеті. Маргиналдық мәдениет. ҚР-дағы ұлттық мәдениеттерді жаңғырту мәселелері.

Тақырып 4. Мәдениеттер типологиясы

Дүниежүзілік тарихтағы мәдени типтердің тұтастығы мен көптүрлілігі. Өркениеттердің формациялық және әлеуметтік-мәдени типологиясы. Мәдениеттің циклдік айналмалы ілімдері (О.Шпенглер, Н.Данилевский, А.Тойнби). К.Ясперс мәдениеттің белдеулік уақыты туралы. Мәдениеттер типологиясы және еуроорталықтық көзқарас. Түрік өркениеті әлемдік мәдениеттің маңызды ошағы ретінде. Мәдени-тарихи процестің басты заңдылықтары мен сатылары. Мәдениеттің пайда болуы туралы негізгі ілімдер. Шығыс және Батыс мәдениеті.

Тақырып 5. Ұлы дала мәдениеті

Ұлы дала мәдениеті кейінгі мәдени типтердің бастауы ретінде. Тағылық, варварлық, өркениет. Ежелгі қоғамның мәдениетінің материалдық ерекшеліктері. Алғашқы адамдардың рухани мәдениетінің синкреттік сипаты. Миф – көне адамдардың дүниелік бағдары мен дүниетанымы. Миф типологиясы. Тотем, табу түсініктерінің көне мәдениеттегі алатын орны.

Қауымдық қоғамдағы салт-дәстүр, әдет-ғұрып және рәміз- таңбалардың алатын орны. Ұлы дала мәдениеті өнерінің ерекшеліктері. Алғашқы діни сенім-нанымдары: анимизм, тотемизм, фетишизм, магия. Қазіргі өркениеттердегі көне мәдениеттің нышандары. Ежелгі Жапон мәдениеті. Ежелгі Қытай мәдениеті.

Тақырып 6. Антикалық мәдениет.

Антикалық мәдениет Батыс өркениетінің архетипі. Ежелгі Грекия мәдениетінің адамзаттың мәдени дамуындағы алатын орны. Антикалық мәдениетінің негізгі кезеңдері: Крит-Микен, архаикалық және классикалық Грек мәдениеті, Эллинизм дәуірінің мәдениеті, Көне Рим мәдениеті. Ежелгі грек мифологиясы. Классикалық Грек мәдениетіндегі философияның, әдебиеттің, театрдың, мүсіндік өнердің және мәдениеттің өркендеуі. Тән және жан сұлулығы. Полистік мемлекет және демократия. Шығыстағы эллинистік мәдениеттер. Римдік құқық жүйесі мен ел басқару мәдениеті.

Тақырып 7. Ортағасырлық Батыс және араб-мұсылман мәдениеті мәдениеті. Батыс мәдениетінің архетиптері мен хронотоптары. Христиандық діннің мәдени өрісі. Христиандық дүниетаным және мәдени тұтастық. Иудаизм және алғашқы христиандық мәдениет. Ресми-шіркеулік және халықтық карнавалдық мәдениет. Еуропадағы қалалық мәдениет және бұқаралық сананың ырғақтары.

Ренессанс ұғымының мәдениеттанулық маңызы. Еуроорталықтық Ренессанс ілімдеріне сын. Батыс және Шығыс Ренессансы. Италия Ренессансы. Батыс Еуропа Ренессансындағы поэзия мен бейнелеу өнерінің рөлі.

А.Яссауидің "Диуани хикмет" еңбегінің мәдени-тарихи мәні. Ортағасырлардағы исламдық көркем мәдениет. Араб-мұсылман Қайта өрлеуінің ақындары (Фирдоуси, Хафиз, Хайям, Науаи және т.б.).

Тақырып 8. Жаңа замандық Батыс мәдениеті.

Қазіргі Батыс өркениетінің қалыптасу ерекшеліктері. Батыстық өркениеттің әлеуметтік-мәдени негіздері: алғашқы қор жинау, нарық, азаматтық қоғам, вестернизация. "Фауст" адам және протестанттық этика. Жаңа Заман философиясы және еуропалық ойлау стилінің қалыптасуы. Өнеркәсіптік төңкерістер мен техникалық өркениеттің қалыптасуы. Реформация. Ағартушылық пен Романтизм. Отаршылдық пен әлем бөлінісі. Әлеуметтік қақтығыстар. Атеизм, революциялық сана мен материализм. Француз ағартушылары Ж.- Ж. Руссо, Д. Дидро, Ш.Монтескье және П. Гольбахтың прогресске сену, бостандық ой, дінді сынау туралы ой-пікірлері. Ағылшын ағартушылығы: өмір сүрудің, жеке меншіктің құқығы жайындағы теориялары.

Тақырып 9. Ресей мәдениеті. Ресейлік мәдени типтер (Н.Бердяевтың зерттеулері).Славяндық мәдени типке Н.Данилевскийдің берген бағасы. Византиялық, скандинавтық, түріктік ықпал. Киев Русі және христиандықты қабылдау. Шығыс славяндары мәдениетіндегі ескі діни наным- сенімдердің алатын орны. Ежелгі орыс жазбалары. Татар-моңғолдық кезең. Батыспен мәдени байланыстардың азаюы. Шығыс славяндардағы этникалық ыдырау. Мәскеулік кезең. Күшті мемлекеттілік идеясы. Мәскеу – III Рим. Сословиялар мен патримониалдық басқару жүйесінің қалыптасуы.

Тақырып 10. Қазақ мәдениеті. Қазақ мәдениетінің әлемдік өркениеттегі алатын орны. Қазақстан мәдениеті тарихының басты кезеңдері. Қазақ мәдениетінің зерттелу деңгейі және еуроорталықтық, империяшыл, арийорталықтық көзқарастарға сын. Қазақ мәдениетінің автохтондығы мен гомогендігі. Анахарсис – скиф философы. Әскери демократия және прототүркілердің ел басқару мәдениеті. Әйелдердің сақ қоғамындағы орны. Номадтық ұлыстардың Шығыстан Батысқа қарай қоныс аударуы. Көшпелілер тарих католлизаторлары ретінде. Ғұн, үйсін, қаңлылар – прототүркілік мәдениеттің иелері.

Ұсынылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н. Азаматтық қоғам көп міндеттер жүктейді. \\Үкімет бюллетені. №6. 2003 жыл.
2. «Әлемдік мәдениеттану ой-санасы». 10 т. 5 т., 7 т., 8 т. Мәдениеттің типологиясы және тарихи өлшемдері.-Алматы: Жазушы, 2020.-496 б.
3. Жақсыбаев Б.Б. Мәдениеттану: Жоғарғы оқу орны студенттеріне арналған оқу құралы.- Алматы: Экономика, 2019.-204 б.
4. Досмурзин Е.Д. Мәдениеттану. Лекциялар курсы.-Алматы, 2019. 160 б.
5. Ғабитов Т.Х. Қазақ мәдениетінің рухани кеңістігі. – Алматы: Раритет, 2013. – 400 б.
6. Қазақстан Республикасының Конституциясы- Алматы., 2021.
7. Флиер А.Я. Культурология для культурологов: Учебное пособие для магистрантов и докторантов. М.:Академический прехт.,Екатеринбург, 2022. – 492 с.
8. «Әлемдік мәдениеттану ой-санасы». Он томдық. Қазақстанның қазіргі заманғы мәдениеттану парадигмалары. 10-том. – Алматы: Жазушы, 2020.-496 б.
9. «Әлемдік мәдениеттану ой-санасы». Он томдық. Постмодернизм және мәдениет. 8-том.– Алматы: Жазушы, 2006.-432 б.
10. 10.«Әлемдік мәдениеттану ой-санасы». Он томдық. 3-том. Дәстүр: ұғым мен тәсіл. – Алматы: Жазушы, 2005.- 504 б.
11. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. - М.,2000.
12. Ғабитов Т.Х. Мүтәлипов Ж., Құлсариева А. Мәдениеттану негіздері: Оқулық. – Алматы: Дәнекер, 2006. - 180 б.
13. Ланер С. Философия в новом ключе. - М.,2015.
14. Ғабитов Т.Х. Мүтәлипов Ж., Құлсариева А. Мәдениеттану: Жоғары оқу орындары мен колледж студенттеріне арналған оқулық. – Алматы: Раритет, 2005. – 416 б.
15. Мәдениеттану: Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған оқулық/Н.Г.Багдасарьян, А.В.Литвинцева, И.Е.Чучайкина және т.б.; Ауд. А.Т.Құлсариева, Ғарифолла Есім, Т.Х.Ғабитов, Н.Ж.Байтенова. – Алматы: Қазақ университеті, 2006.-318 б.
16. Ясперс К. Духовная ситуация времени. - М., 1990
17. Философия М. Хайдеггера и современность. - М.,1991.
18. Уайлд Л. Мәдениет ұғымын сараптау// Мәдениеттанулық мұра. Т.1. Алматы: Жазушы, 2005.
19. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: Жаһандық бәсекеге қабілеттілік» // Егемен Қазақстан. 31.01.2017.
20. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы // Егемен Қазақстан. 12.04.2017. №70 (29051)

Докторантураға түсуге арналған бағалау жүйесінің 100 балдық шкаласы:

Докторантураға түсу емтихан блоктары	Балл
ЖЖОКБҰ-ның емтихан комиссиясы өткізетін оқуға түсушімен сұхбаттасу	30
Эссе	20
Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтихан сұрақтары	50
Барлығы	100
Докторантураға түсу емтихан блоктары	Балл

* Қосымша ақпарат Ұлттық тестілеу орталығы сайтында <https://testcenter.kz/doktorantura-a-t-sushilerge/>